

Af dette slutter jeg, at jeg kommunikerer dybere i tiden, når jeg kommunikerer på skrift, end når jeg kommunikerer i billede og lyd (feed-back på film minder om TV, feed-back på radio eksisterer stort set ikke). Det hænger først og fremmest sammen med to ting: Det skrevne har lette opbevaringsmuligheder og tilbyder fri adgang til tilbagekobling for modtageren. Læseren af dette kan, når det passer ham eller hende, gå op til begyndelsen af dette afsnit igen, fordi meningen er gået i skuddermodder undervejs. Men tilskueren til et TV-program eller en film og radiolytteren er prisgivet det lineære tidsforløb. De har højst mulighed for at gentage hele programmet næste aften eller ved genudsendelsen.

Derfor forekommer det skrevne ords udtryksmiddel mig stadig som uovertruffet, når det gælder om at videregive et revolutionært synspunkt med vægt og nuancer.

Lyd-billede-udtryksmidlets force er ikke sandheden, det bestandige, det, der kan stå for en nærmere prøve. Det er skønheden, den hastige, flagrende, prangende. Skønheden i »Antonio Dræberen« over for sandheden i Ches Dagbog, »Love Story« over for Den kvindelige Eunuk af Germaine Greer, familien Ashton over for Maos lille Røde.

I Truffauts bogfolk i »Fahrenheit 451« – som i Godards sidste film – ser jeg tydeligt den revolutionære ånds dårlige samvittighed over at have allieret sig med de teknokratiske illusionsmagere i filmen i stedet for at holde sig til den frie og seje skrift.

Nu må jeg minde om, at alle disse betragtninger finder sted fra senderens synspunkt. Set derfra alene er en mediemæssig konservatisme, ja måske ligefrem en aktiv bekæmpelse af de teknificerede, fremmedgørende kombinationer af reproduceret lyd og reproducerede synsindtryk, som forvrænger vores sansning af den gudgivne, skinbarlige omverden, efter min mening på plads.

Men jeg må erkende, at jeg også er modtager. Som sådan betragter jeg ikke mediet fra udtryksenden, men fra indtryksenden. Jeg forlanger at opleve noget – og helst noget kønt. Jeg magnetiseres af fjernsynsskærmen, jeg bliver rørt til tårer under film. Jeg bilder mig ind, at jeg henter hovedparten af mine holdninger fra mine direkte kontakter og fra det, jeg læser. Men jeg tør ikke sige, at jeg ikke er hypnotiseret af billederne: Jeg trækkes mod det skønne, bort fra det sande.

På Scanticon fortalte Paul Hammerich, at de videobånd, der var produceret rundt om i verden, faldt i to helt klare kategorier: På den ene side instruktionsprogrammer (»Om bekæmpelse af bladlus« etc.), på den anden side skøn kulturarv: Laurence Olivier foredrager Biblen, En aften med Bolshoi-balletten, Mozarts Don Juan. Virkelighed og illusion. Jeg ville falde for illusionen på stedet. Det gør jeg hver gang, men mindst, når jeg læser og samtaler. Der er ikke så mange fælder i skrift og tale.

Faktisk tror jeg, at vi med video-kassetten nærmer os den foreløbige afslutning af den elektroniserede kommunikation af følelser. Illusionen er drevet så langt ud, at der kun er plads til uomtvistede »mesterværker«. Og dem er der alt for få af, til at det kan blive ved. Vores apparat er blevet for stort og dyrt og flot. Vi kan af bare befølelse ikke huske, hvad det egentlig var, vi ville sige hinanden. Men man kan vel altid stikke Laurence Oliviers Bøgernes Bog i hånden. ■

Tilløb til en folkets radio

af Kjeld Koplev

Forfatteren, som er programsekretær i radioens Kultur- og Aktualitetsafdeling, foreslår etableringen af en radio, hvor der kommunikeres og ikke som i dag kun distribueres synspunkter.

I et læserbrev – jeg tror det var i Jyllands Posten – skrev en indsender for et års tid siden, at det var ulige nemmere, at få elektricitetsværkets bestyrelse til at grine ved at kilde en el-mast, end det var at få paverne i Danmarks Radio i tale. Læserbrevet blev distribueret i den interne udklipstjeneste, og alle i »huset« fik rig lejlighed til at grine af det. Hvilken vittig mand, sagde man til hinanden, og så fortsatte man arbejdet, som om intet var hændt.

Man talte, talte, talte og talte ud i æteren til folk. Og i talepauserne håbede man, og bad man til, at folk dog gad høre efter, og måske endda drage bare en lille smule nytte af al den møje, der nu engang er nedlagt i hver eneste udsendelse. Ikke alene programmandens arbejde, men også samtlige led i hele det store tekniske apparat, håbede man dog gjorde en smule gavn.

Og alt det havde man så travlt med, at ingen fik den tanke at invitere læserbrevskribenten ind i det store hus i Rosenørns Allé for at høre, hvad han egentlig mente. Om han savnede et eller andet, eller havde ønsket han gerne ville have fremmet. Næh, da grinet havde lagt sig – så var han glemt igen, som så mange andre lyttere og seere hver eneste dag må føle sig glemt og gemt af vejen. Han undgik, brevskriveren, ganske vist den skæbne, der overgik den i hine tider herostratisk berømte Rindal: nemlig at blive kulet ned i det største hul, man kunne finde til ham, og det blot fordi han gav en første skærv til den kulturdebat, hele kultureliten

i så mange år havde sukket efter. Da den endelig kom, ja så mobiliserede man alt, hvad dette venlige land kan mønstre af selv- og samfundsetableret kulturelite til at rejse land og rige rundt og fortælle enhver, der gad høre på det, at denne Rindal, denne formastelige dumme mand af folket, ikke havde forstået en pind af det hele, og at de mange, der delte hans syn, såmænd heller ikke havde forstået en tøddel.

Først år efter vågnede nogle af kulturelitens folk op med deres tømmermænd, og mumlede et og andet om, at manden på sin mærkværdige facon nu måske ikke havde helt uret. At han – og altså med ham hele folket – måske ikke var helt så dumt og uforstående, og at der måske nok var noget galt et eller andet sted i kulturformidlingen, al den stund så få åbenbart havde hentet sig et udbytte af alt det, man til folkets bedste – for sådan var det jo – havde komponeret, skrevet, produceret og malet.

Når denne gentagelse og genopfriskning af Rindals historie skal hives frem af mølposen endnu engang, så er det, fordi den vel måske den dag i dag kan hjælpe os en smule. Hvis den ikke længere siger andre kulturarbejdere noget, så burde den kunne fortælle et og andet til de ætremedarbejdere, der mener blot en smule mere med deres arbejde i Danmarks Radio end blot dette at sende, sende og sende – så hurtigt, så meget og så længe det er teknisk muligt.

Var der – og er der fortsat – en kulturkløft mellem f. eks. forfattere og deres læsere i dagens Danmark, så findes der en endnu dybere kløft mellem os, der sidder i Danmarks Radio, og de lyttere, og seere, vi er sat til at betjene.

Vi bliver snart nødt til at finde en måde at nedbryde eller opfylde den kløft på. Hvordan det på længere sigt skal gøres – eller rettere måske kan gøres – må man tage op til nøje debat, mediearbejdere indbyrdes, og mediearbejdere og seere/lyttere indbyrdes.

Men et skridt på vejen til en mere demokratisk radio, til en slags folkets radio, ville være forsøget på at nedbryde det, der i øjeblikket forekommer at være den største belastning: dette at hele ætremediesystemet er baseret på en et-vejskommunikation. Fra os ud til dem, og nul mere.

Der bruges i disse år umådelige summer og megen energi på at diskutere tv's fremtid i en såkaldt kassettealder. Lige så megen – og måske lige så skønt spildt tid – som man for føje år siden brugte på at diskutere radioens rolle i en tv-alder. Men som bl. a. Hans Magnus Enzenberger har gjort opmærksom på, endte sådanne diskussioner ikke med udarbejdelsen af en ny medieteorien, en socialistisk. Som det nu er, ender det hele meget nemt med, at de folk, der ikke ønsker at røre en finger for at ændre det bestående samfund, men højst vil drage i ledning for at genoprette det borgerlige frisind – hvad det så er – får deres vilje under dække af at skabe fiktive ændringer og »markedsføre« disse fiktive ændringer med en energi, der får dem til at se plausible ud. Som allerede salige PH sagde, udviklingen kommer af sig selv. Det kniber ulige mere med fremskridtet. Man ser således allerede nu, snak om at radioens fremtid ligger i, at det er det hurtigste medie, og at man derfor i princippet skal sørge for at holde det i gang døgnet igennem, og dermed udvide og legalisere denne snakken til folk – i stedet for med folk.

Radioens store mulighed ligger *ikke* i at udnytte nogen hurtighed, at døve folk og tale dem ihjel i nogle flere timer end i dag. Overlevelsesmuligheden ligger i, at radioen er et billigt medie – billigt i anlæg som drift og kobler man det sammen med en telefon, og en sådan har næsten hele befolkningen i dag, så vil man oven i købet have kimen til en helt ny slags radio. En radio, der i langt højere grad end i dag vil kunne styres og medredigeres af folk, der ringede direkte ind i enhver udsendelse, og dermed sætter deres præg på den.

Tænk blot på hvilke muligheder der ligger i at f. eks. hver eneste nyhedsudsendelse kunne kommenteres, diskuteres, forbedres og ændres af folk, der ringede ind med deres spørgsmål og forslag, deres krav og egne erfaringer. For programfolkene vil opgaven ikke være let, som det ikke er let for lærerkræfterne på f. eks. de små skoler at behandle børn som små voksne, i stedet for som lydigt kræ, eller for den sags skyld for andre, der aktivt deltager i en demokratiseringsproces.

Forestillingen om, hvordan f. eks. en nyhedsudsendelse vil tage sig ud i fremtiden, hvis den konstant medredigeres af lyttere, der ringer ind, stiller spørgsmål, vil have at vide hvad f. eks. betalingsbalance er, vil have det forklaret, skåret ud i pap, indtil både de selv og alle andre lyttere har forstået det, forestillingerne om, hvordan en sådan udsendelse vil forme sig er næsten alt for god til at være sand.

Eller hvordan med forestillingen om, at folk begyndte at tale sammen, i kommunikation sammen gennem æteren, hvordan de langsomt opdagede, at andre end de selv ikke havde forstået et kuk af alt det, der i så mange år var blevet sagt ud til dem, opdagede at også andre var blevet ført bag lyset af fine ord, af mange ord, de aldrig rigtigt havde fattet, men som efterhånden var indgået i deres daglige sprog og hverdag ved de stadige gentagelser. Tænk hvis folk – takket være en så teknisk simpel ting som sammenkoblingen af telefon og radio – fandt ud af, at de havde fælles problemer. Meget ville ændre sig ... ■

Befolkningens deltagelse i beslutningsprocesser via TV

af Helmut Krauch

Et forsøg på en konkret model, der giver folket medbestemmelse via feed-back i TV på langtidsplanlægningen. Projektet, der er efterprøvet i Köln, er udført af Studiengruppe für Systemforschung, Heidelberg, og Unit for the Study of Science Policy, University of Sussex – under professor Helmut Krauchs ledelse.

I tre dage i træk i februar i år etableredes for første gang en direkte feed-back kommunikation mellem TV-seere og TV-station på en vesttysk TV-station i Köln. Over 2000 personer deltog i eksperimentet.

I en organiseret konflikt, der blev transmitteret på TV, diskuterede eksperter forurening og miljøplanlægning. Den fornødne baggrundsviden leveredes af en databank. Forskernes argumenter var ikke objektive. Tværtimod indtog de bestemte politiske holdninger.

De seere, der fulgte udsendelsen hjemme, kunne give deres meninger og vurderinger til kende via telefon. De, der ringede, blev bedt om at give visse sociale data samt deres vurderinger af de spørgsmål, der i udsendelsen blev fremsat med regelmæssige intervaller. Disse data blev sammen med deres vurderinger fodret i en computer, hvor de blev behandlet og derefter fremlagt for deltagerne i den organiserede konflikt og det almindelige publikum. Gennem hele udsendelsen kunne et repræsentativt panel gribe direkte ind i den organiserede konflikt med erklæringer via telefon og var således i stand til at kontrollere og lede diskussionen.

Udvælgelsen af spørgsmål var afhængig af dette panels argumenter og diskussionens gang.

Over tre fjerdedele af deltagerne mente at denne procedure kunne – og skulle – anvendes i den politiske beslutningsproces.

Blyfrit benzin nu eller senere? Forbrændings- eller elektriske motorer? Burde regeringen oprette fonds til udviklingen af nye motorer? Hvilke metoder har vi til at måle luftens og vandets indhold af giftstoffer, og hvilke nye metoder kan og skal vi finde? Hvor er de farlige huller i vor nuværende lovgivning? Svarene på sådanne spørgsmål kræver i høj grad videnskabelig og teknisk viden. Enkelt personer råder sjældent over tilstrækkelig specialviden til at træffe en kompetent beslutning – og alt eftersom problemets kompleksitet øges og flere forskellige faktorer må tages med i betragtning, vil

han heller ikke være i stand til fyldestgørende at bedømme de forskellige handlingsmuligheders konsekvenser.

En regeringsembedsmand, der beskæftiger sig med forurening og miljøplanlægning, erklærede sidste efterår kategorisk: »Min assistent og jeg besidder den fornødne specialviden«. Omtrent samtidig oprettede vort institut (Die Studiengruppe für Systemforschung, Heidelberg) en gruppe bestående af videnskabsmænd fra forskellige discipliner – biologi, kemi, medicin, ingeniørvirksomhed og økonomi – for at finde frem til de steder i udviklingen, hvor forureningen spiller ind, og for at finde passende forholdsregler. Skønt alle medlemmer af vor gruppe besad stor viden på deres specielle felt (tilsammen uden tvivl større viden end embedsmanden og hans assistent) var de ikke destomindre klare over, at der i laboratorier og foretagender af alle slags fandtes en endnu større sum af viden og know-how. Derfor kontaktede vor gruppe øjeblikkeligt både enkeltpersoner og institutioner, der arbejdede med forurening. 150 videnskabsmænd og ingeniører tilbød frivilligt at deltage i en undersøgelse af »Vort miljøes kemiske forurening«.

Hundreder, ja tusinder af enkeltforholdsregler skal tages øjeblikkeligt. Men hvor er faren størst? Hvor lider befolkningen mest? Er det flod- og havforureningen eller støjen fra bytrafikken og bylivets stress? Hvor og hvordan skal vi først og fremmest koncentrere vore begrænsede ressourcer af penge og arbejdskraft? Sådanne spørgsmål kan ikke afgøres af eksperterne alene, end ikke af ekspertgrupper. For at finde svaret på disse spørgsmål må befolkningen som helhed tages med i beslutningsprocessen om mulige forholdsregler, og man må forsøge at definere befolkningens fremtidige ønsker og behov. Man skal med andre ord ikke blot finde retningslinjer for de problemer, der allerede er fremtrædende, men også forsøge at forudsige problemer, der endnu ikke er blevet problemer, fordi vi ikke gør os mulige fremtidige udviklinger klart. Derfor må vi – det være sig både enkeltpersoner og deres repræsentanter – gradvis lære at forstå og bedømme de mulige konsekvenser af de forskellige handlingsmuligheder, og at være opmærksomme på de involverede faktorer indbyrdes afhængighed og påvirkning. Vi må lære de variable størrelser at kende, der kan forme vor fremtid og undersøge mulige fremtidige udviklinger, der kan påvirke disse variable størrelser. Først da vil vi være i stand til at artikulere, hvad vi virkelig ønsker.

Ikke desto mindre er det umuligt for alle borgere samtidigt at deltage i alle vigtige problemers planlægnings- og beslutningsprocesser.

ORAKEL-SYSTEMET

Her er en slags arbejdsfordeling nødvendig, d.v.s. at et borgerråd, der hvad alder, køn, uddannelse, indkomst og geografisk spredning angår, er repræsentativt for en befolkning. Dette repræsentative udsnit af befolkningen (som vi kalder panelet) er forpligtet til at deltage i planlægningsprocessen i et bestemt problem, og når det således er blevet bekendt med problemets forskellige aspekter, vil det være i stand til at artikulere borgernes mangfoldige ønsker og behov.